سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران
ژمارە: ١٥٤٠٣ لە ٢٠٢٢/١٠/١٩

پاڵپشت بە حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (٩)ی لە یاسای ماف و ئەرکەکانی نەخۆش لە هەرێمی کوردستان-عێراق ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠٢٠، و پشتبەست بە حوکمی بڕگەی (٣) لە ماددەی (هەشتەم) لە یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کورستان-عێراق ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراو، و لەسەر پێشنیاری وەزارەتی تەندروستی، و ئاماژە بە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (١٧١) لە کۆبوونەوەی ژمارە (٩٢) لە ٢٠٢٢/٩/٢٠، ئەنجومەنی وەزیران ئەم پێڕەوەی خوارەوەی دەرکرد:

پێڕەوی ژمارە (١٦)ی ساڵی ٢٠٢٢
پێڕەوی پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنەی لێکۆڵینەوەی پیشەیی
لە وەزارەتی تەندروستی لە هەرێمی کوردستان-عێراق

ماددەی (١):
مەبەستی ئەم پێڕەوە لەم دەستەواژە و زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە:
یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان-عێراق.
دووەم: وەزارەت: وەزارەتی تەندروستی لە هەرێم.
سێیەم: هەڵەی پزیشکی: ئەو ئاڵۆزکانە نەخوازراوانەیە کە لە ئەنجامی هەر کەمتەرخەمییەکی پیشەیی یان تەکنیکی یان ناشارەزایی یان پشتگوێخستن ڕوودەدات، و لەگەڵ ڕێساکانی دەستدانە پیشەی پزیشکی و چارەسەریی ناگونجێت و دەبێتە هۆکارێك بۆ زیانگەیاندن یان دروستبوونی پەککەوتەیی یان مردنی نەخۆش.
چوارەم: لیژنەی لێکۆڵینەوە: لیژنەیەکی پیشەییە لە وەزارەت، کە لێکۆڵینەوە لەو کێشە و پرسانەی لە ئەنجامی هەڵەی پزیشکی و تەندروستیی دروست دەبن، ئەنجام دەدات.

ماددەی (٢):
هەر کەسێك زیانی بەرکەوتبێت لە ئەنجامی هەڵەی پزیشکی، یان میراتگرەکانی لە حاڵەتی مردنی یان ئەوەی بەپێی یاسا نوێنەرایەتی دەکات، دەتوانێت سکاڵا پێشکەش بە وەزارەت بکات بەپێی ئەو مەرج و حوکمانەی لەم پێڕەوەدا هاتوون.

ماددەی (٣):
وەزارەتی تەندروستی یان بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی تەندروستی لە پارێزگاکان و ئیدارە سەربەخۆکان لە هەرێم وەرگرتنی سکاڵای پەیوەست بە هەڵەی پزیشکی لە ئەستۆ دەگرن، و سکاڵاش بەپێی ئەم ڕێکسازییانەی خوارەوە پێشکەش دەکرێت:
یەکەم: پێویستە سکاڵا بە ڕێگەی نووسراو و بە یەکێك لە زمانە فەرمییەکان بێت و لەلایەن کەسی سکاڵاکار یان ئەوەی بەپێی یاسا نوێنەرایەتی دەکات واژووکرابێت، و لە دۆخێکدا ئەمە نەکرێت دەشێت بە ڕێگەی ئەلیکترۆنی بێت.

دووەم: پێویستە بابەتی سکاڵا بە وردی دیار بکرێت و بە ووشەی ڕوون و ئاشکرا گوزارشتی لێکرابێت.
سێیەم: بەڵگەنامەی پەیوەست بە بابەتەکە هاوپێچی سکاڵا بکرێت ئەگەر لە تواندابێت.
چوارەم: سکاڵا زانیاری کەسێتیی تایبەت بە نەخۆش یان ئەوەی بەپێی یاسا دەبێتە میراتگری لە حاڵەتی مردنی، و هەر زانیارییەکی دیکە کە ببێتە مایەی ئاسان پەیوەندی پێوەکردنی، لەخۆ بگرێت.
پێنجەم: سکاڵاکار دەتوانێت لە هەر قۆناغێك لە قۆناغەکانی لێکۆڵینەوە بەر لە دەرچوونی ڕاسپاردەکانی لیژنە سکاڵای خۆی بکێشێتەوە، هەروەها دەتوانێت بەر لە دەرچوونی ڕاسپاردەکانی لیژنە هەر بەڵگەنامەیەکی دیکەی سەربار پێشکەش بکات.

ماددەی (٤):
یەکەم: لیژنەی لێکۆڵینەوە پێکدێت لە پزیشکێکی ڕاوێژکار یان زانکۆیی هەڵگری نازناوێکی زانستی کەمتر نەبێت لە (پرۆفیسۆری یاریدەدەر) لەوانەی خاوەن ئەزموون و کارامەیین و ماوەی ڕاژەکەی لە یەکێك لەو پسپۆڕییانەی وەزیر دیاری دەکات لە (١٠) دە ساڵ کەمتر نەبێت - وەك سەرۆکی لیژنە، و ئەندامێتی هەر یەك لە:
أ- پزیشکێك کە بە لایەنی کەم هەڵگری بڕوانامەی زانکۆیی بەرایی بێت لە پزیشکی لەوانەی خاوەن ئەزموون و کارامەیین، و ڕاژەکەی لە یەکێك لەو پسپۆڕییانەی وەزیر دیاری دەکات لە (٥) پێنج ساڵ کەمتر نەبێت.
ب- فەرمانبەرێکی یاسایی کە بە لایەنی کەم هەڵگری بڕوانامەی زانکۆیی بەرایی بێت لە یاسا لەوانەی خاوەن ئەزموون و کارامەیین، و ڕاژەکەی لە (٥) پێنج ساڵ کەمتر نەبێت.
دووەم: پێویستە لیژنەی لێکۆڵینەوە بانگهێشتی نوێنەرێکی داواکاری گشتی بکات بۆ ئامادەبوون لە کاتی لێکۆڵینەوە.
سێیەم: وەزیر یان سەرۆکی فەرمانگە ئەگەر پێویست بکات بەو شێوەی لەگەڵ بابەتی سکاڵا دەگونجێت، دەتوانێت چەند ئەندامێك لەوانەی پزیشك نین لە لیژنەی لێکۆڵینەوەی پێکهێنراو بەپێی ئەم پێڕەوە دەستنیشان بکات، وەك نوێنەری یەکێك لە سەندیکا تایبەتەکانی پیادەکردنی پیشەی پزیشکی یان تەندروستی، لەوانەی خاوەن ئەزموون و کارامەیین بەو مەرجەی ڕاژەکەی لە (٥) پێنج ساڵ کەمتر نەبێت.

ماددەی (٥): پێویستە لەسەر لیژنەی لێکۆڵینەوە پابەندی ئەمانەی خوارەوە بێت:
یەکەم: تێڕوانین لەو سکاڵایانەی لەلایەن وەزارەتەوە یان بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی تەندروستییەوە بۆی ڕەوانە کراوە.
دووەم: تێڕوانین لەو سکاڵایانەی پەیوەستن بە کارە پزیشکییەکان یان ئەو ڕەفتارانەی تەنها لە بەرپرسێتی پزیشکی دروست دەبن، ئەمەش ئەو ئاڵۆزکانە و نیشانەی لاوەکییانەی پێشبینیکراو و ناسراون ناگرێتەوە.

سێیەم: ئەنجامدانی لێکۆڵینەوەی کارگێڕیی، بەپێی پێوەری پەیڕەوکراو لە یاسای بەرزەفتەیی فەرمانبەرانی دەوڵەت و کەرتی گشتی ژمارە (١٤)ی ساڵی ١٩٩١ی عێراقی بەرکار لە هەرێم یان ئەوەی جێگەی دەگرێتەوە.
چوارەم: تێڕوانین لەو سکاڵایەی بۆی ڕەوانەکراوە بەو پەڕی بێلایەنی و شەفافیەتەوە.
پێنجەم: تێڕوانین لە سکاڵا لە ماوەیەك زیاتر نەبێت لە (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی پێشکەشکردنی و تۆمارکردنی سکاڵاکە لەلای وەزارەت یان لایەنی بەستراوە پێیەوە.
شەشەم: دیارکردنی وادەی دانیشتنەکان و میکانیزمەکانی بەپێی پێوەرە پەیڕەوکراوەکانی بنەماکانی لێکۆڵینەوەی کارگێڕیی.
حەوتەم: گوێگرتن لە سکاڵاکار یان میراتگرەکانی لە حاڵەتی مردنی یان ئەوەی بەپێی یاسا نوێنەرایەتی دەکات و نووسینەوەی ووتەکانیان لە کۆنووسێك.
هەشتەم: بانگهێشتکردنی ئەو پزیشکەی یان ئەو پیادەکاری پیشەیەی سکاڵای لەسەر کراوە و نووسینەوەی ووتەکانی و ڕوونکردنەوەی بابەتی سکاڵاکە بۆی.
نۆیەم: پارێزگاریکردن لەسەر نهێنی لێکۆڵینەوە و نەدرکاندنی زانیارییەکان، یان پێشکەشنەکردنی بەڵگەنامەی پەیوەست بە بابەتی لێکۆڵینەوەکە بۆ ئامرازەکانی ڕاگەیاندن یان هەر لایەنێکی فەرمی یان نافەرمی.
دەیەم: ئامادەکردنی ڕاپۆرتێکی کۆتایی کە ئەو ڕاسپاردە و پێشنیار و ئەنجامانەی لیژنە پێیگەیشتووە دەربارەی ڕوودانی هەڵەیەکی پزیشکی یان تەندروستی یان ڕوونەدانی لەخۆ بگرێت، لەگەڵ دیارکردنی لایەنەکانی کەمتەرخەمی و پلەی پەککەوتەیی و ئاستی زیانلێکەوتن، هەروەها تۆمارکردنی و نووسینەوەی لە تۆمارنامەیەکی تایبەت لەلای بەشە یاساییەکان لە وەزارەت و بەڕێوەبەرایەتییە گشتییەکانی تەندروستی.
یازدەم: پێشکەشکردنی ڕاسپاردەکانی لێکۆڵینەوەی کارگێڕیی بۆ وەزیر بۆ تێڕوانینیان و گرتنەبەری ڕێکاری یاسایی و کارگێڕیی دەرهەق بە دامەزراوەی تەندروستی یان هێزی کاری تەندروستی لە ماوەیەك لە (٧) حەوت ڕۆژ تێپەڕ نەکات.
دوازدەم: ڕەوانەکردنی پزیشك بۆ دادگا تایبەتمەندەکان، ئەگەر بۆی دەرکەوت کردەوەکەی بەپێی یاسا بەرکارەکان لە هەرێم تاوانە.

ماددەی (٦):
یەکەم: پێویستە لەسەر هەر ئەندامێك لە ئەندامانی لیژنە دەستهەڵبگرێت (تنحي) و بەشداری نەکات لە لیژنە بەر لە دەستکردن بە لێکۆڵینەوە لە یەکێك لەم حاڵەتانەی خوارەوە:
أ- ئەگەر پەیوەندیی خزمایەتی هەبێت تا پلەی چوار لەگەڵ یەکێك لە لایەنەکانی سکاڵا.
ب- ئەگەر پێشتر نەخۆشەکەی چارەسەرکردبێت لە هەمان نەخۆشی سکاڵا لەسەرکراو.

ج- ئەگەر پێشتر کەسی سکاڵاکار راوێژی پێکردبێت دەربارەی دۆخی ئەو نەخۆشییەی بابەتی سکاڵایە.
د- ئەگەر هەر پەیوەندییەکی دیکە هەبێت ببێتە هاودژی لە بەرژەوەندیی لایەنەکان یان ببێتە مایەی گومانبردن لە بنەمای بێلایەنی.
دووەم: حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە پیادە دەکرێت بەسەر هەر کەسێك لیژنە پشتی پێببەستێت بۆ بەجێگەیاندنی ئەرکەکانی یان ڕاوێژپێکردنی.

ماددەی (٧):
لیژنەی لێکۆڵینەوە لەپێناو بەجێگەیاندنی ئەرکەکانی دەتوانێت ئەمانەی خوارەوە بگرێتەبەر:
یەکەم: بەدەستهێنانی گشت داتای تایبەت بە سکاڵاکار لە نێوانیشیاندا پشکنین و تێستەکان و داودەرمان و چارەسەری ڕاسپاردەکراو لەلایەن پزیشکی چارەسەکار و فایلی نەخۆش لە حاڵەتی خەواندنی لە دامەزراوەی تەندروستی و تۆمارەکانی هاتنەناوەوە و دەرچوون لە دامەزراوەی تەندروستی.
دووەم: سەردانی مەیدانی دامەزراوەی تەندروستی بابەتی سکاڵا، یان ئەگەر سکاڵالێکراو لەم دامەزراوەیەدا کار بکات.
سێیەم: بانگهێشتکردنی ئەوەی لیژنە بە پێویستی دەزانێت ووتەکان و گەواهیدانی بنووسرێتەوە.
چوارەم: ڕاوێژکردن بە شارەزایان یان داواکردنی پێکهێنانی لیژنەی پزیشکیی زانستی، ئەویش بۆ مەبەستی ئاشنابوون.

ماددەی (٨):
ئەگەر لیژنەی لێکۆڵینەوە بە باشی زانی لیژنەی لاوەکی پێکبهێنێت، ئەوا پێویستە لەسەر ئەو لیژنە لاوەکییانە بەو ئەرکانە هەڵبستن کە پێی ڕادەسپێردرێن و ئەو ئەنجامانەی پێی دەگەن بۆ لیژنەی لێکۆڵینەوەی بەرز بکەنەوە.

ماددەی (٩):
ڕاسپاردەکانی لیژنەی لێکۆڵینەوە لە دوای پەسەندکردنی وەزیر دەبنە کۆتایی.

ماددەی (١٠):
ئەم پێڕەوە ئەو ماف و ئەرکانەی هێزەکانی کاری تەندروستی پێشێل ناکات کە بەپێی یاسا و پێڕەو و ڕێنماییە بەرکارەکان لە هەرێم هەیانە.

ماددەی (١١):
یەکەم: ئەم پێڕەوە ڕێگر نییە لە پێکهێنانی لیژنەی لێکۆڵینەوە بەپێی یاسای بەرزەفتەیی فەرمانبەرانی دەوڵەت و کەرتی گشتی ژمارە (١٤)ی ساڵی ١٩٩١ی بەرکار لە هەرێم یان ئەوەی جێگەی دەگرێتەوە.
دووەم: ئەم پێڕەوە ڕێگر نییە لە گرتنەبەری ڕێکاری هاتوو لە یاسای بەرزەفتەیی فەرمانبەرانی دەوڵەت و کەرتی گشتی ژمارە (١٤)ی ساڵی ١٩٩١ی هەموارکراو دەرهەق بەوانەی سەرپێچی حوکمەکانی دەکەن.

سێیەم: ئەم پێڕەوە ڕێگر نییە لە گرتنەبەری ڕێکاری هاتوو لە یاسا سزایی و شارستانی بەرکار لە هەرێمی کوردستان بەتایبەتیش هەردوو یاسای (سزادانی عێراقی ژمارە (١١١)ی ساڵی ١٩٦٩ هەموارکراو ، و بنەماکانی دادگایی سزایی ژمارە (٢٣)ی ساڵی ١٩٧١ هەموارکراو) دەرهەق بەوانەی کە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە.

چوارەم: هەر کەسێکی خاوەن بەرژەوەندی دەتوانێت تانە بدات لە بڕیاری وەزیر پاڵپشت بە یاسای ئەنجومەنی شورای هەرێم ژمارە (١٤)ی ساڵی ٢٠٠٨ی بەرکار یان ئەوەی جێگەی دەگرێتەوە.

ماددەی (١٢):

حوکمەکانی ئەم پێڕەوە پیادە دەکرێت بەسەر:

یەکەم: گشت دامەزراوە تەندروستییە گشتی و تایبەتەکان و بنکە پزیشکییە پسپۆڕەکان و نۆرینگە تایبەتەکان.

دووەم: گشت کارمەندە پزیشکی و تەندروستییە تۆمارکراوەکان لە سەندیکای پیشەیی پسپۆڕ لە هەرێم.

سێیەم: گشت کارمەندە پزیشکی و تەندروستییە بیانییەکان ئەوانەی نیشتەجێبوون و مۆڵەتی کارکردنیان هەیە لە هەرێم و لە سەندیکای پسپۆڕ تۆمارکراون، یان بە شێوازی سەردان پیادەی پیشەکانیان دەکەن لە هەرێم لە دوای وەرگرتنی مۆڵەت و ڕەزامەندیی لایەنە پەیوەندیدارەکان.

ماددەی (١٣):

یەکەم: کار بە هیچ پێڕەوێك یان ڕێنماییەکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم پێڕەوەدا ناکرێت.

دووەم: ئەم پێڕەوە لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

مەسرور بارزانی
سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران